

TRANSCRIPTIE INTERVIEW DE HEER G. TRAP, 11-2-2019.

KORTE SAMENVATTING/INHOUDSOPGAVE INTERVIEW:

Dhr. Trap komt uit een socialistisch gezin. Vader was timmerman en had met een collega samen een eigen bedrijf (blz.5). Hij was als leerling begonnen bij Padox (6) in Warmond. Opa van vaderskant was letterzetter. Zijn moeder kwam uit Hilversum-Amersfoort. Met nadruk geeft hij aan dat zijn vader de visie aanhing dat man en vrouw gelijk zijn. Dat heeft o.a. consequenties gehad voor het aantal kinderen in het gezin (2-4). De vrouw had daarin de doorslaggevende stem. Zijn ouders maakten gebruik van voorbehoedsmiddelen (3-4) op advies van een stichting. Dhr. Trap geeft aan dat hij dus echt een gewenst kind is.

Zijn vader was wielrijder in dienst in de 1^e WO (8)

Hij vertelt ook over de verkeringstijd van zijn vader (6)

Zijn levensloop is speciaal. Hij groeide op in een liefhebbend gezin. Op zijn 6^e of 7^e kreeg hij last van pijn in zijn benen, maar omdat hij iemand had horen praten over groeipijnen dacht hij dat dit de oorzaak zou zijn (8-9). Hij klaagde niet, deed dat eigenlijk nooit. Tot het zijn buurvrouw opviel dat zijn benen rare rode vlekken vertoonden (10-11). Zijn ouders waren gelukkig verzekerd voor ziektekosten (11) en zijn moeder ging acuut met hem naar het ziekenhuis. Daar moest hij meteen blijven, want het bleek iets levensbedreigends te zijn (11). Hij heeft daarna vele jaren op bed doorgebracht en kwam in verschillende instellingen terecht: Academisch Ziekenhuis (10), Clematis aan de Rijnsburgerweg (13), een opvang voor ouderen en een instelling voor kinderen met astma in Nunspeet (13-14). Er was nauwelijks onderwijsaanbod (14 en verder) en doordat hij veel tijd op bed en alleen doorbracht, creëerde hij zijn eigen 'droomwereld' (15). In Nunspeet veranderde in de loop der tijd de benadering van zijn ziekte, waardoor zijn leefwijze weer een positievere wending kreeg.

Hongerwinter (18)

Meteen na de oorlog is hij aan het werk gegaan bij de Hollandse Constructie Werkplaatsen (19 en verder). Hij volgde avondopleidingen bij de MSG (19) (Mathesis Scientiarum Genitrix aan de Pieterskerkgracht) om zich bij te scholen. Hij werd uiteindelijk werktuigkundige en leidde later een afdeling bij de Hollandse Constructie Werkplaatsen. Hij leidde het project dat een distributiecentrum voor Albert Heyn realiseerde in Zaandam (20).

I-1: Wat is uw geboortedatum?

G: 8-8-1927.

I-1: En uw naam is...

G: Trap, maar dat is dus gevormd in de Franse tijd [bedoelt dat zijn voorouder een Pilgrim Father was, althans in de in Leiden achtergebleven kring van Engelse dissenters verkeerde].

I-1: En uw voornaam is?

G: Geurt. Geurt is een naam die meer in het oosten van Nederland voorkomt, want mijn moeders vader kwam daar vandaan. [Everdina ter Beest was een dochter van Geurt ter Beest en Johanna van Eldert]

I-1: En waar woont u nu?

G: In Leiden. Ik heb mijn hele leven lang in Leiden gewoond. Ik ben in Leiden geboren, in De Kooi. Dus dat was toen een mooie buitenwijk van Leiden en ik ben eigenlijk nooit weggegaan.

Jaaa, ik heb een heel bijzondere jeugd gehad.

I-1: Daar willen wij graag meer over weten. Maar u vertelde ook al, u bent in De Kooi opgegroeid.

G: Néé, nee, nee, nee. Ik ben in De Kooi geboren in de Driftstraat [nr. 116], tegenover de openbare school die er was. En kort na mijn geboorte ben ik verhuisd naar de Lombokstraat [nr. 53] in De Kooi. En daar ben ik dus tot wasdom gekomen.

I-1: Tot wasdom gekomen, wat zegt u dat mooi.

G: Jaa. [lachend]

I-1: Kunt u iets over het gezin vertellen waar u geboren bent?

G: Jaaa, mijn vader [Philippus Hendrik Trap, geb. 2-6-1892 Zoeterwoude], ja tegenwoordig, ik weet niet of ik dat mag zeggen, was toentertijd al een socialist. En dat was al een vijand van het volk natuurlijk, want toen was alles nog katholiek. En mijn vader heb altijd gevonden dat die grote armoede waar Nederland toen onder gebukt ging - dat is u natuurlijk ook bekend - ook te danken werden aan die grote gezinnen. En toen waren de katholieken er natuurlijk voor om alleen maar kindertjes te verwekken, want toen waren er gezinnen van achttien, twintig kinderen. En mijn vader had al meteen door: dat betekent arremoe. Want ze krijgen maar een paar gulden per week betaald als loon, of je daar nu met vier mensen van moet leven of met twintig mensen. Nou ja, en zodoende heeft ie dus gewoon gezegd, en mijn moeder kwam ook uit die soort richting: "Wat we doen, doen we: twee kinderen!"

Nou, en mijn moeder was het er meteen mee eens, want die had natuurlijk ook geen zin om ieder jaar een kind te moeten baren. Nou ja, en mijn vader zei meteen natuurlijk tegen zijn vrouw: "We hebben dezelfde rechten. Wij zijn wel verschillend natuurlijk van mens, maar jij hebt dezelfde rechten als ik heb. Dus er is bij ons in het gezin niet iemand de báás".

I-1: En hoe pakte dat toen uit?

G: Nou, ik heb bijvoorbeeld ondervonden dat mijn moeder, nou ja, die was als jong meisje moest je natuurlijk dienen en doen. En die heb altijd bij een dokter gewerkt [E. ter Beest vestigde zich op 10-8-1920 uit Naarden op Witte Singel 15 bij de arts Cornelis Marinus Hoogenboom (geb. 11-12-1857 te Renesse) en Jacoba Gillezina Bolle (geb. 30-1-1859 Haamstede); hij overleed 21-11-1921) en dan moest je die gangen dweilen en dat moest natuurlijk allemaal met de handen gebeuren. Dus die had een paar, goh, stalen handen. En mijn vader niet, dus als wij wat hadden, een wondje of zo, lieten wij ons liever door mijn vader helpen. Want ja, die had veel zachtere, gevoelige handen, dacht ik, en mijn moeder was dat rauwe werk gewend. Dus die pakte je beet, nou [lachend]. Nou ja, zei mijn vader, "als die kinderen iets gedaan hebben, dan moet je ze straffen. Dan moet je niet zeggen: 'Als pa thuis komt moet hij ze straffen'. Nee, dat doe je zelf".

Dus mijn moeder had het recht om ons.... Nou ja, bij ons was het verboden om iemand om de oren te slaan; dat mocht alleen maar op de billen. Daar was mijn vader erg streng in, want dat hoofd dat was veels te kwetsbaar. Als we dus wat hadden gedaan - we waren jong - dan kregen we gewoon van mijn moeder op de kont als dat nodig was. Die hoefde niet te wachten tot haar man thuiskomt om dan te zeggen..... Nee, dat recht had ze om ons zelf aan te pakken, als dat nodig was.

I-1: En jullie waren met twee kinderen?

G: Oorspronkelijk wel.

I-1: Want dat wilden ze?

G: Want mijn vader wilde natuurlijk, ja, het zijn mensen. En we weten, vroeger hadden de mensen weinig vertier, dus ik denk dat seksuele omgang natuurlijk best een grote rol heb gespeeld hé. Maar toen ze trouwden [19-2-1923], nou ja, toen werd negen maanden later het eerste kind geboren [Hendrik Cornelis, geb. 28-11-1923, Rijn en Schiekade 40]. Want dat ging zo in die tijd. Zo ging dat. [Zijn ouders Hendrik Cornelis Trap en Petronella van der Kaaij hadden 9 zonen en 4 dochters]

I-2: Ja, toen mocht het. Iedereen was blij.

G: Toen zei mijn vader: "Dit kan zo niet doorgaan". Want nou ja, ik weet niet of ik de namen goed zegt hoor, maar ik dacht dat het een soort Rutgers-stichting was. Dat was toen al een aantal doktoren die de dames hielpen aan voorbehoedsmiddelen. Maar dat kon toen alleen nog maar de dames. Ja, we hadden wel condoms natuurlijk, maar ja.

I-1: Bestonden die al wel?

G: Ja, die zijn al uit de Oudheid!

I-1: Ja, dat weet ik, maar ik bedoel eigenlijk, waren ze hier toegankelijk?

G: Nou, dat weet ik dus niet hé. Want ik weet wel dat na de geboorte van het eerste kind is mijn moeder lid geworden. Ik noem het maar Rutgers-stichting, maar of het zo heet?

I-2: Ja.

I-1: De Malthusiaanse Bond.

G: Nou, er waren in ieder geval, het waren een aantal dokters die begrepen hebben dat we die vrouwen moesten helpen aan voorbehoedsmiddelen.

I-2: Ja, Aletta Jacobs.

G: Nou ja, het was voor de dames laten we maar zeggen pech dat ze het zelf moesten doen, want die mannen zijn natuurlijk niet te vertrouwen. Ja, ze hoeven zo'n ding maar te vergeten en het vrouwtje was weer de pineut! Maar na de geboorte van hun eerste kind is mijn moeder meteen lid geworden van de Rutgers-stichting. En toen werd ze dus op medisch, door doktoren geholpen aan voorbehoedsmiddelen.

I-2: Mooi. Vooruitstrevend hoor!

G: Eh ja, maar mijn vader vond dat kinderbeperving was noodzakelijk om uit die armoede te kunnen komen.

I-2: Gebeurde dat vaker, hadden jullie meer contacten met andere mensen die ook socialistisch waren?

G: Ja, want mijn vader was wel bij die kringen bekend hé. Maar wij als kind zijnde, hebben dat nooit gemerkt. Wij hebben alleen gemerkt doordat wij ten opzichte van andere kinderen andere gedachtes hadden. Want bij ons stond een klein gezin voorop.

I-1: En in de familie speelde dat verder niet?

G: Nee, want die hele familie was een beetje aan de socialistische kant hé. Want ik weet wel, mijn vaders vader [Hendrik Cornelis Trap, geb. 10-1-1864], die wilde dus leraar worden. Maar de

vader van zijn vader [Hendrik Jacobus Trap] die vond dat niks. Dat is armoe, enz. Dus die is in het drukkersvak terechtgekomen. Dus mijn vaders vader had geen eigen keus gehad. En mijn vader zegt: 'Mijn kinderen kenne zèlf kiezen watte ze doen!' Nou ja, dat was nou eenmaal zijn gevoel voor vrijheid die je als mens bevonden hebt.

I-1: Heel vooruitstrevend!

G: Nou ja, dat vonden wij natuurlijk ook. Maar ja, daarvoor was het niet bij iedereen welkom natuurlijk hé.

I-1: Nee.

G: Enne, dus op een gegeven moment toen zeiden ze tegen elkaar: "Nou wordt het nog tijd dat er een tweede kind geboren werd", hé. Want ik ben zo'n kleine vier jaar jonger als mijn oudste broer. Nou ja, dus toen moest mijn moeder dus effe naar de dokter en moest ze dus geholpen worden. En wat ik begrepen heb was toen, we waren al wat ouder toen we dat hoorden, was ze meteen weer in verwachting en dat ben ik geworden. Dus ik ken zeggen, ik ben echt met

I-2: Gewenst.

G: Als gewenst kind geboren.

I-1: Ja, niet als vanzelfsprekend.

G: Nee, nee, nee. Niet dat de vrouw maar moest geven aan de vent of ze zin had of niet. Nee, de vent had het voor het zeggen. En dat was bij ons in het gezin niet. Ik vond dus, eigenlijk moet ik zeggen dat mijn moeder het recht had over d'r eigen te beslissen. En mijn vader was dus zo sterk dat kinderen verwekken, dat is niet het probleem, maar de kinderen in je lichaam groot laten worden, dat gaat ten koste van een vrouw. Die hebben het voor het zeggen! En geen kerels. Ja, als ik het zo zeg, klinkt het misschien een beetje overdreven, maar zo heb ik dus altijd een beetje de indruk gekregen. En toen mijn moeder wilde de tweede ook hebben, nou ja, dus toen is ze eraan geholpen en daarvoor zeg ik altijd maar zo: ik ben een gewenst kind.

I-2: Wat mooi om dat te weten hé.

G: Nou, ik vind in die omstandigheden, want u weet het nog beter als ik, er was natuurlijk grote armoede in Leiden en je voelt wel dat het aantal kinderen daar natuurlijk ook een grote rol in gespeeld heeft.

I-2: Maar toch is er nog een zusje geboren!

G: Jaaa, maar dat moet ik zeggen, die is dus na mij zeven jaar later geboren tegen de wil van mijn vader! Want mijn vader zegt: "Laten we 't nou houden zoals we het nu hebben". Maar mijn moeder wist weer iets beters. Hij zegt: "Ja, het is jouw lichaam". Maar het was niet beter, het werd alleen maar slechter natuurlijk hé. Want die vrouwen zitten natuurlijk vroeger ook maar met elkaar te praten. Want wij denken dat het niet gebeurde, maar ja. Want die vrouwen hadden natuurlijk ook allemaal hun dromen gehad. Toen was het gevolg dat mijn moeder toen, ja, hij heeft er natuurlijk aan meegewerkt, daar hoeven we niet aan te twifelen, maar tegen zijn zin mijn zusje is geboren. En daarvoor scheel ik ongeveer zeven jaar met mijn zuster. En dat noemen wij dan ook maar een nakomertje.

I-1: Want uw moeder was dus toch van gedachten veranderd?

G: Nou, nee, nee, want die vrouwen hebben natuurlijk zitten te praten en dan horen ze allerlei dingen en nou ja, en je moeder moet naar de dokter voor al die voorbehoedsmiddelen en er zijn weet ik veel waar ze het toen over hebben gehad, want ik ben er natuurlijk niet bij geweest. Nou ja, mijn vader was, god, nou is het goed, laten we het zo. En die wilde misschien iets anders. En ik zeg, ja, het klinkt een beetje ongelooflijk, mijn moeder beslist over d'r zelf. En ik vind dat nog steeds uniek als ik dat hoort, dat de meeste vrouwen eigenlijk werden gebruikt om kinderen te

verwekken, dat zij dus over haar eigen lichaam kon beschikken. Ja, dat zij natuurlijk een beetje fout had geweest, nou ja, dat.

I-2: U komt uit een socialistisch gezin en dat heeft ook met de kinderbeperking te maken, tenminste bij u in het gezin dan. Maar wat zijn nog meer de kanten van het socialisme binnen het gezin?

G: Nou, dat wij dus altijd een familie zijn geweest, die hebben altijd klaargestaan om de minderen te helpen.

I-2: Kunt u daar een voorbeeld van noemen?

G: Nou ja, ik zal maar zeggen: als er iemand aan de deur stond en die had honger, dan kreeg die een boterham. Want mijn vader was zo sterk, die dacht, die vond dus dat eigenlijk de eerste socialist Jezus was, want die gaf ook de mensen, eh.

I-2: Maar ja, die kon wonderen verrichten, toch?

G: Maar ja, het was natuurlijk een arbeider, dus je moet wel denken: het was wel beperkt, hé.

I-2: Wat voor werk deed uw vader?

G: Nou, mijn vader is timmerman geweest. Maar mijn vader heb het voordeel gehad dat hij zijn eigen beroep heb mogen kiezen. Want ik heb dus twee ooms die zijn kleermaker geworden, ja, waarom kleermaker, ik weet het nog steeds niet. Ik heb een oom die was schoenmaker en ik had een oom die was hovenier, tuinman zal ik maar zeggen. En die heb ook zelf een soort kwekerij gehad aan de Vliet. Nou staan er natuurlijk allemaal dingen, maar het was natuurlijk allemaal een beetje landelijker en daar had ie een tuinderij. Mijn oom, die was dan de schoenmaker, en die was getrouwd, maar die kregen geen kinderen. En die waren zo, jullie kunnen praten wat je willen, wij gaan niet naar de dokter. We willen niet, wie dus, weten aan wie het ligt. Want wij doen altijd maar dat de vrouwen onvruchtbaar waren, maar wij kerels waren ook onvruchtbaar hoor.

I-2: Ja, dat is ook zo.

G: Nee, maar dat dacht men niet, men dacht dat de vrouwen dat waren. Nu weten we wel beter natuurlijk hé.

I-2: Maar had uw vader een eigen bedrijf als timmerman?

G: Mijn vader heb een eigen bedrijf gehad samen met een compagnon, ik zal maar zeggen: één van zijn eigen slag. En dan hadden ze, wat ik ken herinneren nog uit m'n jeugd, was een heel grote loods met wat machines erin, want wat ze deden was hoofdzakelijk, ze noemden het ook meer een timmerfabriek hé.

I-2: Waar stond ie?

G: Ook aan eh.

I-2: Aan de Vliet?

G: Meer aan de kant van de Vliet. Want ik weet wel, ja, toen was het natuurlijk allemaal wat anders, want dan zat ik bij mijn moeder achterop de fiets en uit die betere tijden had mijn broer al een eigen fiets en dan fietsten we met eten naar mijn vader toe voor eten te brengen. Want mijn broer is toen daar haast verdronken in de sloot!

I-2: Zo.

G: Ja, maar ze hebben hem er net op tijd kunnen uithalen hoor.

I-1: Jullie konden niet zwemmen?

G: Nou, dat durf ik niet te zeggen. Ik zeker niet. Wat toen, een kind moest... [dit blijkt een lastig onderwerp]. Dat kregen we in ieder geval. En het kon natuurlijk ook makkelijker omdat we toen maar met z'n tweeën waren. Nou ja, ik neem aan dat we toen wat royaler konden leven ten

opzichte van die tijd hé. Want je weet, ze waren heel weinig. Maar we moesten met minder monden van hetzelfde eten doen dan.

I-1: Dus uw vader was timmerman, die werkte in een timmerfabriek en...

G: Ja, nee, die heb dus vanaf elfjarige leeftijd gewerkt bij de Padox in Warmond. En mijn vader is dus geboren [2-6-1892], ik meen dat die wijk Staalwijk heet [Magdalena Moonsstraat 9a, maar daar woonden ze pas sinds 11-12-1908; daarvóór Zoeterwoudsesingel 28]. Want mijn vader en zijn broers en ook zijn zusters, die zijn officieel allemaal geboren in de gemeente Zoeterwoude. Want die grond waar Staalwijk op stond, die was nog niet officieel Leiden geworden [pas per 1-8-1896]. Dus de kinderen... En mijn vader is natuurlijk echt in Leiden geboren, want Staalwijk was dus echt Leiden, maar op papier is hij met zijn andere broers en zusters nog geboren in Staalwijk. Want wij denken dat het allemaal nu zo moeilijk gaat, maar toen ging het ook allemaal moeilijk, want ja, de gemeente zei: je ken wel grond krijgen; en dan wordt er natuurlijk onderhandeld en in zo'n onderhandelingspositie zijn zij toen terechtgekomen. Want mijn vader is dus geboren in de Duivenbodestraat [nr. 3; daar woonde een deel van de familie pas veel later] en dat was dus al een straat in Staalwijk. En ja, want daar heb je ook de 3 Octoberstraat, dacht ik.

I-2: En de Watergeuzenstraat.

G: Ja, want dat is een beetje genoemd naar de Leidse geschiedenis.

I-1: En uw moeder?

G: Mijn moeder [Everdina ter Beest] is geboren in Hilversum [17-7-1896]. Want haar vader [Geurt ter Beest] was weer een stukadoor. Maar die stukadoor was meer, weet je wel; je had vroeger die plafonds met al die mooie ornamenten.

I-1: Van die mooie gestucte plafonds ja.

G: Zo'n stukadoor was het, die dus dat werk deed. Maar ja, Hilversum was natuurlijk een boerendorp toen. Mijn moeder komt ook uit een, trouwens mijn vader ook hoor, die waren ook al met meer kinderen. Dus mijn moeder die denkt van dat die dat allemaal niet kon opbrengen, die is toen met de hele familie verhuisd naar Amersfoort. Want daar dacht die man meer mogelijkheden gehad voor zijn eh.

I-2: Werk te vinden.

G: Maar ja, ik heb altijd begrepen: het was een armoedig gezin, want vroeger werden die armen natuurlijk meer aan de buitenkant van Leiden. Nou wonen de sjielen daar al lang natuurlijk, maar mijn moeder, als zij uit haar huis stapte, stapte zij zo de Leusderhei op. Dus die huizen stonden met een tuintje. Dus mijn moeder heb dus altijd aan de Leusderhei gewoond, als kind zijnde.

I-1: Toen was zij met uw vader getrouwd, is zij toen hier aan het werk gegaan?

G: Nee, mijn vader had natuurlijk ook neven van zijn moeders kant. En op een gegeven moment hoorde hij dat een van zijn neven was getrouwd met een meisje uit Amersfoort. Zo zijn we natuurlijk allemaal. Dan wil ie weleens zien wat voor een meisje dat was. Die ging dus naar een neef van zijn moederskant, en wat zie ik daar: een van die zusjes van die getrouwde vrouw. En nou dénk ik - ze hebben het nooit zo gezegd - dat ie mijn moeder best wel een leuke meid vond.

I-2: Dat moet haast wel hé?

G: Ja, ik heb het zelf ook, maar mijn zuster heb, geloof ik, die kaart nog waar mijn vader toen op had geschreven naar d'r, want ze heette toen Eefje: "Eefje, ik wil bij jou op bezoek komen; schikt jou dat?" Nou ja, dat zijn natuurlijk van die gouden stukjes hé. Wij jongens zijn natuurlijk niet zo lief. Maar mijn zuster was daar veel meer op gebrand, dus die heb nu al die stukken nog. Nou, dat is goed. Maar wat denk je? Mijn vader stapte in Leiden op de fiets en die fietste naar Amersfoort. Dat deed je nog voor je meisje, hoor! Nou ja, en 's avonds moest je natuurlijk wegwezen hé, want

je mocht natuurlijk niet samen onder één dak. Nou ja, en in de nacht fietste hij weer van Amersfoort naar Leiden. En dat heeft hij toen menige keer gedaan, want toen had ie wel z'n carbidlampen op z'n fietsen, want mijn vader is ook militair geweest en die was bij de wielrijders. Hij kon best behoorlijk fietsen, denk ik, maar hij maakte er ook gebruik van. En je moet er nou niet bij stilstaan - dan zit je weleens te kijken - de jongens die gaan nu de deur uit en die zwaaien naar meisjes en brengen ze geeneens meer naar huis hé! Want dacht nou niet dat mijn vaders vader, toen is mijn moeder naar Leiden verhuisd, en nou ja, die is ook weer bij een doktersfamilie gekomen, dat mijn vaders vader, nou ja, dat meisje en zo alleen naar de Witte Singel, want daar woonde ze dus op een kamertje. Nee hoor. Als ze bij hem op bezoek was, en zoveel was ze dat niet, want hij was hij veel in militaire dienst, bracht hij haar wel naar de Witte Singel en dan stond hij te wachten tot zij het huis in was en dan ging ie weer terug. Zo'n correcte man was 't.

I-1: Ja, heel correct.

G: Erg correct. Ja, nou klinkt het allemaal, maar dat deden de mensen toen nog. Wij vinden dat nog een beetje gewoon, maar wij vinden juist die onverschilligheid van tegenwoordig onbegrijpelijk!

I-2: Die vindt u wat minder. Maar die timmerfabriek van uw vader....

G: Ja, de Padox, die stond in Warmond, die stond aan de Leede. En waarvoor stonden al die fabrieken natuurlijk aan het water? Om[dat] het enigste transport was per boot hé, dus nou ja, het hout en alles wat die fabriek verwerkte kwam natuurlijk per schip aan. Want je had toen nog geen vrachtauto's in die zin en daarvoor moest je dus vanuit Leiden, moet je je voorstellen, dan moest je toch als jongetje van elf jaar misschien om vijf, zes uur al naar Warmond lopen. Je moest alles lopend doen hé. Staalwijk lag helemaal aan de andere kant van Leiden, dus ja, dan moest je zo'n beetje door heel Leiden heen lopen en dan kwam 'ie bij de Haarlemmertrekvaart, geloof ik. Want daar heb je ook nog een tijd een brug over gehad en dan kon ie over de brug en dan kwam 'ie dus net voor de... Je kent ze nog zien als je vanuit Leiden in Oegstgeest komt en je wilt Warmond in, dat je die witte hekken ziet staan. Dat waren vroeger de tolhekken die op die brug stonden. Want als mijn vader natuurlijk dat end had gelopen, moest ie tol betalen. Nou ja, en dan ken u voorstellen: als je dus daar bent en je moet effe denken dat je bij het viaduct van de trein komt, want daar lag in die buurt dan ook de Padox, alleen nog een endje verder, wat een end je dan nog moet lopen!

I-1: Ja.

G: Nou ja, omdat mijn vader natuurlijk nog leerling was, noemden ze hem een krullenjongen. En toen hadden die bakkers allemaal nog van die stenen ovens. En die werden dus gestookt met takkenbossen. Maar ja, om die takkenbossen aan de brand te krijgen, hadden ze dikwijls krullen nodig en houtafval. Dus als zo'n jongetje dan, mijn vader was toen een jaar of elf, moe misschien al van het lopen, daar aankwam, kon hij weer terug naar de binnenstad van Leiden. Want dan moest ie allemaal bij de bakkers, moest hij een hoeveelheid van dat houtafval om die haarden te stoken.

I-1: Daarom heette die een krullenjongen?

G: Ja, en daar hebben ze dan geen idee van tegenwoordig. Want als er tegenwoordig iets is, dan stappen ze op de fiets of op de brommert. Maar toen gebeurde alles lopend. Nou ja, dan ging 'ie met de wagen met houtafval ging 'ie langs de bakkers en die hadden dat afval nodig om de haard natuurlijk. Want die takkenbossen wilden wel branden, maar die hadden altijd buiten gelegen. Die moesten wel een lekker vuurtje hebben. En dat was natuurlijk de eerste taak die je dan kreeg als je bij ze aan het werk ging.

I-2: Zo begon elke timmerman?

G: Nou ja, toen in die tijd wel hé.

I-2: Maar uw vader was ook socialist en hij was timmerman. Hoe ging dat samen?

G: Nou, bij ons was dat helemaal geen probleem.

I-2: Hoe merkte je dat op zijn werk, want volgens mij was hij wat minder streng.

G: Ik vond dat hij tegen ons minder streng was omdat zijn vrouw natuurlijk de baas was in huis.

I-2: Maar hielp hij ook meer mensen, omdat hij een socialistische instelling had?

G: Ja, ja, ja, ja. Alleen was mijn vader weer zo, hij wilde dus niet hebben dat wij lid werden van een vereniging. Want je had toen vroeger de AJC, de Arbeiders Jeugd Centrale. En je had natuurlijk, eh de Jeugdstorm geloof ik, of dinges, want de NSB hadden dat ook allemaal, maar dat vond hij allemaal te militaristisch.

I-2: Daar had hij helemaal niks mee?

G: Nééh, hij moest niks van militaristisch weten. Maar hij heb wel de hele Eerste Wereldoorlog, is 'ie militair geweest.

I-2: De Eerste Wereldoorlog?

G: Ja, want mijn vader was een stuk ouder hé.

I-1: Was je gemobiliseerd, dan moest je toch beschikbaar zijn?

G: Ja, en je had natuurlijk de dienstplicht toen nog. Want ik zeg het hoor, ja, mijn vader heb dus ook altijd bij de wielrijders, en dat klinkt natuurlijk tegenwoordig een beetje: wíelrijders, maar op die smalle wegen, op die buitenwegen, in die polderwegen was je op de fiets natuurlijk snel weg. En dan hadden ze allemaal een trucje door twee fietsen in het water te zetten en dan konden ze zo een bruggetje vormen en dan liepen ze zo de sloot over. Dan hoefden ze niet door de sloot te lopen, maar liepen ze over de fietsen en die trokken ze weer de sloot uit en dan fietsten ze weer verder.

I-1: Zo!

G: Ja, je hebt toch wel eens die demonstraties van die muziekkorpsen op de fiets? En toen was het heel gewoon. De wielrijders hadden hun eigen muziekkorps.

I-1: Jaaa, ja.

G: Nou zijn het natuurlijk allemaal een beetje dingen uit het verleden geworden. Ja, wij hebben natuurlijk hele mooie muziekkorpsen gehad. En toen had je natuurlijk gewoon mensen die op de fluit speelden en die vormden een muziekgroepje. Nou ja, en die fietsten dan mee.

I-1: Zullen we eens teruggaan naar het gezin, naar toen u een klein jongetje was?

G: Heb ik nooit wat van gemerkt. Ik heb alleen wel gemerkt dat iedereen bij ons toen altijd welkom was.

I-1: Ja, en hoe ging het met u? Voelde u zich daar lekker?

G: Ja, eh..

I-1: Ja, nee, u heeft namelijk in het kennismakingsgesprek, had u het er even over dat u

I-2: Reuma kreeg.

I-1: Groeipijnen had.

G: Ik denk dat ik toch een beetje het karakter had van mijn moeder. Dat waren allemaal van die vrouwen, die klaagden nooit en die vonden dat allemaal niet erg. Want ik weet wel, want wij hadden natuurlijk geen kinderbadjes of zo. Ik weet wel, dat was zo'n klein model teil waar wij in gingen iedere dag. En mijn moeder was altijd zo voorzichtig, want die liet ons natuurlijk niet in die teil en dan zette ze ons op de grond en dan gooide ze het water weg. Want mijn moeder was zo sterk. Misschien nou niet meer. En dan gooide ze het water weg. Dan nam ze die teil op en dan gooide ze dat in de WC. Want zo hebben wij altijd gebruik gemaakt van een WC, want in De Kooi

hadden wij al WC's. waterclosets. En als wij dan in de binnenstad kwamen, dan moesten we op zo'n plee met zo'n tonnetje eronder. Dat vonden we toen vreselijk.

I-1: De Kooi was vooruitstrevend gebouwd?

G: Ja, die werd ook toen al de rooie buurt, want die architect die had gezegd dat een arbeider hoort in een goede woning te wonen.

I-1: Ja, Jesse heeft dat heel, heel mooi bedacht.

G: Ja, ik weet al die namen niet meer hoor. Ja, maar die naam komt me wel bekend voor. Je zei toch Jesse? Ja. Want ik heb het nooit begrepen, want De Kooi is ook oorspronkelijk als een soort tuindorp gebouwd. En als ik dat natuurlijk nagaat, in mijn jeugd, ja, we hadden natuurlijk het Kooipark. En in het Kooipark was een mooie grote vijver. Er stonden ook een paar woninkjes.

I-1: Allemaal tot verheffing van het volk.

G: Juist! En wat we wel kennen, we hadden een zitje en wat groen d'r omheen. Maar ik moet wel zeggen dat ik na de oorlog De Kooi niet meer terug kende, want we hadden natuurlijk ook allemaal straten met bomen!

I-1: Ja, die zijn toen verdwenen.

G: Trouwens, het hele Kooipark is toen natuurlijk ook....

I-1: Maar het is allemaal weer teruggekomen hé.

G: Nou ja, ik vind het niet meer De Kooi, want wij hadden natuurlijk ook niet die auto's staan nog. Wij speelden als kind zijnde, misschien wel drie, vier jaar, al op straat. En dat ken natuurlijk allemaal niet meer.

I-1: Maar hoe was het met u, want u vertelde: u had het karakter van uw moeder, u wilde niet klagen...was er dan wel iets te klagen?

G: Nou ja, want mijn vader was weer zo, je had dan een schouw, nou ja, en daar stond dan je kacheltje in, met een koperen pijpie zo de schoorsteen in. Pa zegt: "Dat is onzin; de kachel moet uit die schouw, die moet meer de kamer in". Dus toen heeft ie een, wij noemen dat maar een platte pijp, laten maken; de bovenkant was dan plat en de onderkant was dus meer ovaal hé. Een paar gaten erin, zodat je de pannen erop warm kan houden. Want als die kachel zo stond te loeien, dan zag je die vlammen zo de schoorsteen in gaan. Dat is allemaal verloren warmte, dus die heb meteen gezegd: die kachel mot naar voren. Want wij konden dus rond de kachel gaan zitten vroeger, omdat de kachel vanaf die muur naar voren was gekomen. En daar heb ik me wel als kind zijnde an verbrand. En daarvoor deed ik toen schijnbaar net als mijn moeder: daar praat je niet over! Dus dat ontdekte ze pas toen ze me naar bed had gebracht, omdat ik met blaren op m'n handen liep. En normaal zou je verwachten dat ik het zou uitschreeuwen dat ik me pijn had gedaan. En dan had ik het ongeluk gehad dat ik 'n paar dames had horen praten: kinderen die hard groeien hebben vaak groeipijnen. Nou ja, en ik kreeg pijn in mijn benen. Het maakte voor mij niks uit: het waren groeipijnen. Ik had het gehoord. Dat kwam voor.

En mijn moeder was een grote vrouw hé. Wel slank, maar toch groter als al die moeders en meisjes die je toen zag. Maar die kregen ieder jaar een kind natuurlijk en mijn moeder niet. Toen dacht ik dat ik die bepaalde hardheid, die zij dus in d'r werk had opgelopen, ook had gehad, want ja, ik had wel pijn in mijn benen, maar daar ga ik niet over lopen zeuren! Ja, wij zijn grote kinderen, want wij werden altijd de grote kinderen genoemd, want we waren de grootste uit de straat. Want mijn moeder was ook een grote vrouw. Want mijn moeder was ietsje groter als d'r man. Daarvoor heb ik m'n moeder nooit met hoge hakken zien lopen. Want als ze platte schoenen aan had, dan viel het natuurlijk niet op. Ja, ze moesten met hun ruggen tegen elkaar staan, wat we dan wel eens deden. Dan kon je zien dat mijn moeder ietsje groter was. Ja, dat was toen de mode hé. Toen waren de mannen groter als de vrouwen.

I-2: Maar u dacht: ik heb groeipijnen, ik word net zo groot als mijn moeder?

G: Nou ja, ik had toen een zeurderige pijn. En ik dacht: dat zijn groeipijnen. Dan ga je niet tegen je moeder zeggen: "Ik heb dit of dat". Daar praatte je niet over. Dat aanvaardde je gewoon. Alleen is me dat dus opgebroken, dat ik het mis had.

I-1: Op welke manier?

G: Omdat dus gebleken was, op een gegeven moment, toen ben ik dus, nou ja, de eerste klas heb ik dan nog doorlopen en dan zeg je, ik was voor die tijd een matige leerling. En toen ging ik dus naar de tweede klas en toen kreeg ik een andere bank. En toen had ik ontdekt dat ik in die bank, als ik helemaal onderuit ging zitten, helemaal zo achteruit, mijn benen net vrijkwamen van de voetenplank. Ik weet niet of je die oude banken nog kent? Dus toen ging ik zitten zwaaien en als ik met m'n benen zwaaide had ik het gevoel dat ik dan minder pijn had of het helemaal gewoon verdwenen was. Maar ik kreeg natuurlijk steeds aanmerkingen dat ik rustig moest zitten en nou ja. Dus op een gegeven moment liep het een beetje de spuigaten uit en ze vonden me maar een vervelend jongetje. Ja kijk, in de klas heb je orde, dat hoorde natuurlijk, en dan zit er eentje met dinges, enne ja.

I-1: Maar het had gewoon een lichamelijke oorzaak!

G: Maar toen op een gegeven moment, ik was nog geen zeven, was net zeven geloof ik, toen zat ik dus bij mijn moeder achter op de vuilnisbak, want ja, ik weet niet of je de huizen in De Kooi kende, wij hadden een uitgebouwde keuken en we hadden dus eigenlijk twee keukens tegen mekaar gebouwd. En dan had je een tussenmuur, maar in die tussenmuur stond ook nog een schoorsteen. Heel praktisch natuurlijk, want ieder had een eigen schoorsteen, want toen hadden de mensen nog kolenfornuizen. Maar toen mijn moeder trouwde met mijn vader, die heb dus ingewoond op de Rijn en Schiekade, in zo'n grote woning. En die mevrouw had gezegd: "Eefje, je mag voor je man koken, maar wij hebben hier gas. Dus als jij voor je man wilt koken, dan moet je dat maar op gas doen". Nou ja, toen heb me moeder, want dat tafeltje hebben wij altijd gebruikt, een keukentafeltje gekocht en een gasfornuis erop en een lange slang voor het gas af te tappen, en mijn moeder heb toen d'r hele leven op gas gekookt. Ja, want we wilden geen [mompel], want het was verdomd gemakkelijk als je dat gewend bent, want je doet de gaskraan maar open en een lucifertje erbij. En die kolenkachel moest ze 's-ochtends aanmaken.

I-2: En je moest kolen gaan halen.

I-1: En in de zomer.

G: Ja, we hebben ook wel kolen voor de kachel natuurlijk hé, maar niet voor te koken. Want mijn moeder heb dus altijd, haar hele leven heb ze op gas gekookt. Want toen mijn moeder, ja, in het begin vond ze het natuurlijk allemaal vreemd. En ze kwam erachter dat het wel verdomd gemakkelijk was. Gewoon een gaskraantje en een lucifer erbij en je kon koken.

I-2: Makkelijk hé. Maar u zat daar en u had last van uw benen.

I-1: U zat op de vuilnisbak hé.

G: En toen zei de buurvrouw, want je moet je voorstellen, wij hadden een hek, en mijn vader was, trouwens eigenlijk mijn moeder, was altijd de 'drijvende': "Ik wil niet hebben dat mijn kinderen ongevraagd bij de buurvrouw naar binnen kunnen lopen". Want er was toen een hekje, want die vrouwen konden wel bij elkaar, toen nog, en die moest meteen dichtgemaakt worden. Dus dan stond mijn moeder aan de ene kant van het hekje met mijn buurvrouw aan de andere kant te praten, zo tussen de middag hé. En toen zei ineens de buurvrouw, want die stond dan met haar gezicht naar mij gericht en ik zat dus achter mijn moeder, want die stond met haar rug naar me toe, en die zegt toen tegen me moeder: "Joh, wat heb Geurt dan? Je moet 's kijken naar z'n benen wat ie heb". Nou ja, mijn moeder natuurlijk kijken. Goh, allemaal rooie vlekken enz. Goh, nou ja.

En natuurlijk 't shirtje enne, nou, ik zat helemaal vol. Dus wat doet me moeder dan, want het was een zeer praktisch mens ook hé, ze pakte me meteen bij de haren, niet letterlijk natuurlijk, en we gaan meteen naar het ziekenhuis, want toen hadden we het AZL. En wat ik weleens vertelde, mijn eerste bezoek aan het AZL tegenwoordig het Volkenkunde is. Want toen had je het nieuwe academisch ziekenhuis, dat had allemaal van die paviljoens, al die afzonderlijke gebouwen. Dus wij meteen natuurlijk naar het ziekenhuis met m'n moeder. Dan word jij natuurlijk ingeschreven hé. Ja, toen kwam er eerst een dokter natuurlijk. Die vond het allemaal maar raar wat er met me an de hand was. En ja, ze hadden niet gevraagd of zo, misschien hadden ze het dan eerder al ontdekt, nou ja, ik vertelde natuurlijk niet dat ik pijn in mijn benen had. Ja, dat klinkt nou erg dom natuurlijk. Ik heb altijd gedacht dat mijn moeder ook niet met haar problemen altijd te koop liep. Want die vrouwen hadden ook hun problemen natuurlijk hé.

En ik had een beetje het karakter van m'n moeder: o, dat zal wel weer over gaan. Dus wat bleek nou: dat ik een hele zware bloedsomloopstoornis had. En dat mijn hart, nou ja, ieder ogenblik mee uit kon slaan. Maar het voordeel was dat het beetje bloedsomloop net voldoende was om mijn nieren en mijn lever, want je lever moet natuurlijk gevoed worden, in stand te kunnen houden.

I-1: Dus eigenlijk was u ernstig ziek!

G: Ja, ja, want de eerste twee weken verwachtten ze dus dat ik zou overlijden. Het is gewoon niet gebeurd, want toen ze het ontdekten dat die pijn, dat het reuma was. Wat ik dacht dat het groeipijnen waren, waren toen al reumatische pijnen. Maar ja, daar had je nooit van gehoord.

I-2: Maar wist u zelf dat het zo ernstig was?

G: Welnee!

I-2: Maar toen had de dokter het gezegd, maar had hij het ook tegen u gezegd?

G: Nee, want toen ik met mijn moeder naar het ziekenhuis ging, nou ja, dan moet je natuurlijk ingeschreven worden, enzovoorts, en dan word je natuurlijk onderzocht. Toen kwam, ik overdrijf natuurlijk, al die doktoren van het ziekenhuis kwamen allemaal langs want die moesten natuurlijk allemaal naar het ventje kijken die daar lag, enz. En toen was d'r eentje, ik denk dat het een soort coassistent was, denk ik hé, als leek zijnde. En die zei tegen mijn moeder: "Hoe zijn jullie hier gekomen?" "Nou ja", zei mijn moeder, "als wij in de bus zitten, worden we allebei hartstikke ziek, dus we zijn komen lopen". "Mevrouw, dat had je nooit mogen doen, dat had zijn dood kunnen wezen". Nou ja, ik zie mijn moeder nog helemaal wegschrikken. Dat hadden we nooit verwacht. En toen begreep ik pas de ernst van de toestand. Toen hebben al die doktoren, die hebben gezegd: "Hij moet blijven".

Maar dat was mijn vader nou weer zo. Mijn vader had ons al bij de geboorte ons verzekerd tegen ziektekosten, dus ze konden mij makkelijk in het ziekenhuis douwen, want we waren verzekerd. Nou ja, ik bedoel: dat was weer een van zijn sociale trekken. Zeker zes weken heb ik toen in het ziekenhuis gelegen. Want we zitten nou te klagen, maar de ziektekosten[verzekering] betaalde ook maar zes weken per geval uit hoor. En ik moest naar huis.

I-1: Beseftte u zelf toen wel dat u reuma had en dat het ernstig was?

G: Nou, ik begreep natuurlijk dat ik niks meer mocht doen, ik mocht helemaal niks meer, dat er wel wat met me an de hand was. Maar de ernst van de zaak, daar heb ik nooit bij stilgestaan. Na zes weken mocht ik dan weer naar huis. Ik weet wel, mijn vader was natuurlijk een timmerman en die pakte me beet en droeg mij naar huis. Wij hadden natuurlijk geen geld, zoals tegenwoordig. En al die zorg van het ziekenhuis werd overgedragen naar de huisarts. En daar, het klinkt gek, ik heb gouden herinneringen aan mijn huisartsen gehad.

I-1: Weet u hoe die huisarts heette?

G: Ja, die ik dus het beste ken herinneren was dokter Van Alphen en die woonde op de Breestraat [C.G.J. van Alphen, Breestraat 25]. En later heb ik begrepen dat hij ook een zoon had gehad, die is aan hersenvliesontsteking overleden. Dus die man was natuurlijk een beetje extra voorzichtig. Ik heb wel ontdekt dat het ziekenhuis en de huisarts wel veel overleg hadden. Want de hoofdcontrole bleef toen wel bij het ziekenhuis; alleen het ziekenhuis gaat natuurlijk niet naar de eigen patiënten, daar heb je de huisarts voor nodig.

I-2: Maar ging u zelf nog wel regelmatig naar het ziekenhuis of niet meer?

G: Ja, ik moest natuurlijk steeds onderzocht worden. Maar omdat de huisarts natuurlijk zoveel overnam, was dat natuurlijk maar beperkt hé.

Maar ja, een jaar later stond de portier van het ziekenhuis, het AZL, stond bij ons voor de deur, want we hadden natuurlijk geen telefoon of zo, en die zegt: "Om twee uur moet Geurt opgenomen worden in het ziekenhuis". Dus toen hebben ze me naar het ziekenhuis gebracht en heb ik weer zes weken in het ziekenhuis gelegen. Toen de verzekering het niet meer betaalde, toen kon ik er weer uit en weer naar huis. Mijn vader was, voor mij dan als kind zijnde, een sterke vent en die droeg mij dan en dan een jaar later weer stond weer de portier van het ziekenhuis, op zijn fiets, want we hadden geen telefoon, dat ik om zes uur in het ziekenhuis werd verwacht. In twee jaar tijd heb ik drie keer zes weken in het ziekenhuis gelegen. Maar het grote voorrecht wat ik dus al heb gehad, is dat mijn vader zo ruimdenkend was om ons meteen bij de geboorte al te verzekeren. Want dan moet je nagaan: als je niet verzekerd was geweest!

I-1: Hoe was het dan met u gegaan?

G: Nou, en dat bedoel ik: dat waren dan toch de sociale contacten, had ie dan, die ontvankelijkheid van vroeger.

I-2: Maar hij kon ook een verzekering betalen, omdat er minder kinderen in het gezin waren.

G: Onder andere. Hij kon dat wat makkelijker doen.

I-2: Konden zij in het ziekenhuis ook wel vinden.....Konden zij ook wat voor u betekenen?

G: Nou, ik heb altijd het gevoel dat ik alle aandacht heb gehad. En dan wil ik ook weer zeggen dat de toestemming vroeger toen, want ik was natuurlijk een kind, an me vader: "Moet je eens luisteren, het is een heel bijzonder geval van je zoon. Heb je er bezwaar tegen als er, dus laten we maar zeggen: colleges...?" En mijn vader was altijd van: "Natuurlijk niet. Als we het over iets bijzonders hebben, waar anderen van kunnen leren, motten ze de kans krijgen". Die instelling had ie. Niet iets verborgen houden. Wordt er maar wijzer van!

I-1: Voor anderen leerzaam. Hoe ging dat dan?

G: Nou, ik weet wel dat als ik in het ziekenhuis lag, dan werd in een soort overdekte brancard, werd je dan overgebracht naar een andere afdeling, waar ze dan college hadden. En ik, 't zal misschien nog wel een professor geweest zijn toendertijd, en die gaf aan de studenten praktisch onderwijs. Ja, en omdat ik natuurlijk toen in die tijd een bijzonder geval was, was ik een leuk onderwerp om over te praten. En zo was het bij ons thuis geregeld: "Dat mot naar buiten, die kennis". Ja, want er zullen meer mensen die dat hebben gehad of in de toekomst krijgen. Dus nou ja, ik heb, als kind zijnde, ik vond 'n ausje [uitje?]. Laat ik het er zo bij vertellen dat hè, want dan werd ik dus op het ziekenhuis in zo'n overdekte brancard, dan werd je wel eens van de ene naar de andere afdeling gebracht. Ja, ik vond het nooit zo erg, want ik was weer een paar weken, of een paar uur uit m'n eigen ziekenbed. Maar ja, op een gegeven moment heb ik dus begrepen dat al die heren met mekaar hebben zitten praten over: wat motten we nou met dat jongetje doen?

Toen is er dus een gedachte ontstaan: nou, we hebben dan wel verpleeghuizen voor ouden van dagen. "Ja, dat vind ik wel aardig", zei mijn huisarts. Ik ben er niet bij geweest, dat denk ik. Maar

die vond het niet zo'n goeie suggestie. Maar al die heren hebben natuurlijk over al die dingen zitten te beslissen hoe ze, ik begreep dus: negen maanden heb ik in een hoekje gelegen van een, het was eigenlijk een kamer. D'r stonden drie bedden in en alle drie die personen die op het moment dat ik dat dan wist, waren natuurlijk zware kankerpatiënten hè. En er was een vierde die weleens met me praatte en zo. Maar die man was blind en op een gegeven moment zag ik dat hij ook nog een been kwijt was. Dus misschien had hij ook wel suikerziekte. Maar toen in die tijd heb ik daar negen maanden gelegen en alle negen maanden heb ik die mensen niet gezien, want d'r ging een gordijn omheen hè. Maar je kon wel zeggen: zijn overleden.

I-1: Ze zijn allemaal overleden?

G: En ik stond dus in een kleiner bed in een hoekje en mijn huisarts die was er echt op tegen en zei: "Als hij beter wordt, dán is hij dus gek!" Dus al met al heb ik daar dus negen maanden gelegen.

I-1: En was dat hier in Leiden?

G: Ja, dat was op de Rijnsburgerweg en dat huis, dat weet ik, dat heette Clematis. Clematis, ja, en dan moet ik wel zeggen, dat met mooi weer mocht ik wel eens de tuin in. En in die tuin zag ik natuurlijk ook wel oudere dames, want het was een huis voor oude mensen. En dan kwam er natuurlijk wel eens een oude dame met een praatje, maar die kerels die zijn natuurlijk anders. Niet onverschilliger, zeg maar en zo, maar die dames... [Rusthuis, later Verpleeghuis, Clematis was sinds 31-10-1936 gevestigd Rijnsburgerweg 157 voor Verpleging van Hulpbehoevenden en Ouden van Dagen; het bestond nog in 1970]

I-1: Die bekommerden zich wel om u?

I-2: U lag op de mannenafdeling natuurlijk.

G: Ja, ik lag gewoon bij de mannen, maar in de tuin waren natuurlijk meer vrouwen. Want die waren toch altijd, vond ik, meer flink!

I-1: Maar u bleef al die tijd liggen?

G: Ja, ja, ja.

I-1: U had bedrust?

G: Ja, alles wat ik vertel, heb ik in liggende toestand mee moeten maken. En toen hadden ze een andere oplossing gevonden. Ja, voor mijn geval was er natuurlijk niks. Toen ben ik maanden naar Nunspeet geweest. Daar werden dus astmapatiënten... Oh, dat vond ik heerlijk, naar die bossen! Nou, dat heb ik geweten. Maanden op een ziekenzaal gelegen, in mijn dooie eentje. Nee, die kinderen, met die astma, die gingen naar buiten. Dat is nou nog steeds zo.

I-1: Frisse lucht!

G: Alleen vond ik het altijd zo raar: we hadden van die soort uniformpjes aan, want we moesten natuurlijk wel opvallen hè. Iedereen laten zien dat je iets had.

I-2: Begrijp ik nou dat u niet naar buiten mocht?

G: Nou, ik mocht wel naar buiten, want ik heb dus vaak de nachten doorgebracht, zomers, tot het..., want dan lag je in de voorkamer, dat het raam dan open mocht. En toen ik in Nunspeet was, lag ik wel in een ziekenkamer, maar ik had niet die dingen die ik thuis wel had. Want wij hadden thuis, nou ja, het waren natuurlijk bepaalde moderne woningen. Wij hadden schuiframen... Als het prachtig weer was, dan kon mijn moeder de deur... ik mocht wel gewoon frisse lucht hebben.

I-1: Maar liggend?

G: Bij alles liggend.

I-1: Hoe lang duurde dat?

G: Nunspeet? Toen lag ik in mijn eentje in een groot vertrek. Voor mij natuurlijk. Nou ja, als kind zijnde, is natuurlijk zo'n kamer veel groter dan als volwassen zijnde; daar lag ik in mijn eentje. En nou heb ik het idee dat er toen al nieuwe ideeën zijn gaan rijpen, zo van: we gaan het anders doen. Toen kwam daar in Nunspeet dus een nieuwe dokter en die zei: "Hij mot z'n bed uit!"

I-1: Zo!

G: Nou, ik had in jaren al niet meer gelopen.

I-1: Jaren?

G: Jaha! Want al die tussentijd had ik alleen maar gelegen! Ik herinner me: iedere dag kwamen er toen voor mij twee zusters en die namen me mee aan iedere kant en ik werd overeind gesteld. Nou, ze hebben me nooit zien huilen, laat ik dat erbij vertellen, ook weer zo'n raar trekje natuurlijk. Nee, ik bedoel: ik heb heel wat afgezien. Ik heb het uitgegild! Want dat bloed ging weer stromen. Nou ja, dan moest ik voor de dokter natuurlijk. Iedere dag moest ik m'n bed uit. Nou ja, op een gegeven moment dacht ik: ik kan ook wel eens een stapje gaan doen. En... ik heb maanden in Nunspeet gelegen en toen m'n vader en m'n moeder ook kwamen, toen had je ook die crisistijd, dus ze waren allemaal werkloos, m'n vader is de hele crisis ook werkloos geweest. Nou ja, ze hadden wel geld gespaard en konden ze wel met de trein naar Nunspeet. Enne, toen kwamen ze bij mij en toen zag tie me voor het eerst weer stáán en toen tot z'n grote verwondering zag tie me ook een klein stapje lopen. Alleen, heel achteraf gedacht, wat ben je een ellendig ventje geweest! Want op een gegeven moment moesten m'n ouders weer naar huis, want ik kwam natuurlijk uit Leiden en toen was ik zover dat ik ze naar het hek kon brengen. Ja, ik zie mezelf nog wel in nachttenuue, me eigen aan het hek vastgeklemd staan. En geschreeuwd heb ik: "Neem me mee, neem me mee, ik wil naar huis!" Achteraf denk ik, moet je eens voorstellen, dat, het zijn je ouders, je kind zo achterlaten, wat is er dan in die ouders omgegaan?

I-1: Maar wat gaat er in ú om?

G: Ja, ja! Maar ik wilde natuurlijk mee, want ik was het zat! Maar m'n ouders waren natuurlijk blij dat ze al iets terugzagen van mij. Maar het hek vasthouden en staan te gillen van: "Ik wil met jullie mee naar huis", enzovoorts, en dat kan natuurlijk niet! Dat je dat als vader en moeder natuurlijk emotioneel ... Ik ben zelf getrouwd geweest en ik heb zelf een zoon gehad en toen kon ik natuurlijk pas indenken wat je dan als ouders voelt.

I-2: Maar u bent op een gegeven moment toch naar huis teruggegaan? Dat was nog voor de oorlog, denk ik?

G: Ik heb dat dan wel eens gedacht dat misschien eigenlijk, misschien de oorlog... ik was zo'n beetje bij het uitbreken van de oorlog zo'n dertien, veertien jaar al, dus ik heb echt bewust 10 mei 1940 meegemaakt. En dat ze toen ook Valkenburg en zo gebombardeerd hebben. Enne, ik was zo'n beetje achttien jaar bij aan het einde van de oorlog na vijf jaar. Want ik ben dus op 6 juli 1945 pas voor het eerst gaan werken, want na 1945... Maar je begrijpt wel dat ik nooit over mezelf geluld had.

I-2: Waar was u toen de oorlog uitbrak? Was u toen in Nunspeet of in Leiden?

G: Nee! Het grootste deel ben ik ook weer in Leiden weer teruggekomen.

I-1: Want na Nunspeet... wanneer mocht u gewoon weer terug naar Leiden? Dat u een beetje kon lopen?

G: Ja, zo moet je het eigenlijk zien. Want ik zat daar natuurlijk helemaal verkeerd! Ik had geen astma en die hele inrichting.... ik zal maar zeggen, we hadden toen altijd twee uur rust! Toen moesten na het eten alle kinderen twee uur rusten. Dan moet je niet denken dat je op je zij kon liggen wat je wilde. Nee, dan moest je allemaal op één zij en ik keek altijd naar de rug van een ander. En zo lag je dan als kinderen gestapeld. Maar ja, die andere kinderen die gingen

natuurlijk, die waren na die twee uur weer op, samen. Waren wel moe natuurlijk van het wandelen en die gingen d'r weer vrolijk op los en ik alleen moest altijd blijven. En dan kregen die zusters ... die konden dan meer aandacht aan mij besteden. En dan moest ik gaan oefenen, dan moest ik eerst staan en een beetje leren lopen weer. En dan kon ik een beetje lopen dus en dan mocht ik, nou ja, een tuin kon je het niet noemen, 't was meer een stuk bosgrond, dan mocht ik dus zó in mijn eentje uit het huis. Nou ja, ergens op een boom gaan zitten, want ik was natuurlijk, als ik tien stappen had gedaan, doodmoe natuurlijk.

I-2: Maar hoe ging dat dan met het onderwijs? Hebt u helemaal geen onderwijs gehad?

G: Ze hebben het wel getracht te doen.

I-1: Waar hebben ze het getracht te doen? Ook in Nunspeet?

G: Nee, eerst in Clematis.

I-1: O ja, in dat huis aan de Rijnsburgerweg.

G: Ja, want ik was toen nog betrekkelijk jong en dan hadden ze dus... ik weet het nog wel, schoolboekjes van school mee gehad. Enne, nou ja, ik had helemaal geen interesse. Ik weet het, het klinkt stom hè? Maar ik leefde in een hele eigen wereld. En die wereld was een droomwereld. Want als ik je vertel: ik ben een kappers..., een kaperskapitein geweest, met alle gevaren. Ik heb allerlei avonturen beleefd. Ja, dat was mijn leven geworden. En als ik dan naar school moest, boeh! Ja, het was dan ook al wel een gepensioneerde onderwijzer die dat dan deed; het zal ook vast wel een vrijwilliger geweest zijn. Achteraf, hè?

I-2: Vast!

G: Enne, nou ja: "Die? Nee hoor; er is niks meer met hem te beginnen!" Nou ja!

I-1: Dus die school is er bij ingeschoten?

G: Nou ja, enne, toen op een gegeven moment, was ik weer thuis en toen...

I-1: Mag ik even vragen? Hoe oud zou u toen zijn, ongeveer?

G: Ik was toen aan het eind van de oorlog, was ik dus ongeveer achttien jaar.

I-1: Maar dat was eind van de oorlog. Maar toen u weer terugkwam?

G: Dat kun je nagaan. Misschien was ik toen een jaar of elf, twaalf, dertien misschien. Maar ik heb dus altijd geleefd in een gefantaseerde wereld. Want de wereld die ik mezelf geschapen had, dat was mijn wereld en alles wat er natuurlijk niet in thuis hoorde, daar had ik geen interesse meer voor. Stom!!

I-2: Nee, begrijpelijk!

G: Nou ja, achteraf dan. Want ik ben in '45, een jaar na de bevrijding, dat was 6 juli '45, toen ben ik gaan werken. Je begrijpt natuurlijk wel dat ik niet uit mezelf ging vertellen wat ik allemaal meegemaakt had.

I-1: O, straks nemen ze me niet aan!

G: Juist! Maar ik was wel zo bij de tijd, zal ik maar zeggen, dat ik begreep dat: "Geurt, als jij niet bijspijkt, dan kom je nergens!" Dus ik ben gaan werken. Ik ben meteen naar de Avondschool gegaan en dan moet ik ook weer zeggen... daar heb je het weer, dat ik natuurlijk mijn ouders best geld heb gekost. Want ze moesten me natuurlijk privé een hele hoop dingen bij laten spijkeren. Wat ik niet kon, want toen ik dus naar de Avondschool ging, toen kon ik de eerste twee klassen al overslaan en toen kon ik, ik begon in de derde van dat onderwijs wat ze toen hadden, laat maar zeggen, vanaf de Lagere School enne, dat heb ik dus allemaal privé al gehad.

I-2: Maar even terugkomen op uw gezondheid. U bent aan het begin van de oorlog, denk ik, thuisgekomen. U bent zo langzamerhand opgekrabbeld... maar wanneer bent u dan beter verklaard? Of is dat nooit gebeurd, is het gewoon maar opgeknapt?

G: Nee, want tot mijn rare ontsteltenis heb ik dus kortgeleden hier (praat over actuele situatie) een paar maanden ziek geweest, toen lag ik hier al enne, toen ja, want ze hebben hier dus ook doktoren, maar ja, omdat ik natuurlijk zo'n rare kronkeling heb gemaakt. Ik was natuurlijk al getrouwd, ik denk, ik bel gewoon de huisarts die hier rondloopt. Nou moet ik eerlijk zeggen, ook weer zo'n raar trekje, ik ben altijd op de vrouwelijke doktoren gevallen. Niet, nee, niet omdat ze vrouw waren, maar ik heb altijd de indruk dat die vrouwen dikwijls meer vertellen aan iemand als die kerels. Veel, want ik zal maar zeggen, ik heb een heel aantal liesbreuken gehad, hè. Als ik dan klachten had, dan stuurde mij de huisarts, want dan ging ik natuurlijk als eerste naar de huisarts, weer naar het ziekenhuis. En dan kreeg ik zo'n chirurg en die keek in de dossiers en die zei dan: "Nee, mijnheer, daar doene we niks an". Want m'n buik is, om zo te zeggen, gepantserd. Ja, ik weet het wel, dat was met zo'n wit netje. Maar dan had ik weer een bult gekregen en ik had altijd gedacht dat een beknelde breuk gevaarlijk was. Ik had altijd te horen gekregen dat de darmen door dat gat heen kwam. Maar ja, die buikwand bij mij was versterkt. "Nee, d'r kan niks aan gebeuren", en dan ging je weer onbevredigd naar huis. Maar op een gegeven moment, toen hadden we het weer en die huisarts die zei: "Ze motten het maar in het ziekenhuis bekijken, want die hebben natuurlijk alles van wat er met je gebeurd is". En toen zat er tot mijn verbazing een vrouwelijke chirurg. Had ik nog nooit meegemaakt! Enne, die zegt meteen tegen me: "Mijnheer Trap, we opereren hier niet meer op uw leeftijd. Alléén als het noodzakelijk is, want wat hebben we gebleken dat oude mensen door de narcose vaak geheugenisverlies krijgen. En als wij zo zitten te praten [lacht uitbundig] dan denk ik niet dat je daar last van hebt". Ik zeg: "Nou ben je de eerste die nou eens echt vertelt wat de reden is waarom jullie niet meer opereren. Maar ik ben 't geheel akkoord, hoor. Je hoeft mij niet open te snijden, want zolang ik mijn geheugen nog ken bewaren...daar ben ik erreg op gesteld".

I-2: Maar kwamen ze ook nog terug op uw gezondheid van vroeger?

G: Jaha, want toen ik, laat maar zeggen toen ik hier al ziek was, toen had de dokter al geconstateerd dat ik allemaal vocht in m'n longen had en dan vragen ze natuurlijk allemaal foto's en die moest je natuurlijk in het ziekenhuis laten maken. Dus ik moest op een gegeven moment naar het ziekenhuis voor foto's te maken. Nou ja, en daar zat ik dan, foto's gemaakt. En het ziekenhuis is natuurlijk altijd druk enzovoorts en je zat daar natuurlijk altijd uren! Dus toen bleek inderdaad mijn longen vol te zitten met vocht. Dus m'n huisarts had het helemaal goed gezien, waardoor die foto ook is gemaakt. Maar wat zeiden ze in het ziekenhuis toen:

"U gaat nu naar huis!" Nou ja, niet zó natuurlijk, maar wel een beetje zó. We willen je natuurlijk niet meteen helpen, want je bloed is een beetje aan de dunne kant. Nou heb ik dus, doordat ik veel operaties heb gehad, bloedverdunners altijd gebruikt. Nou ja, trombosedienst was het geloof ik dat het heette. Vroeger kregen we dus injecties; nou krijg je daar pilletjes voor. Maar dat bloed van mij is dus dun, ten opzichte van wat het moet wezen. Dus wat deed die toen voor dat vocht achter m'n longen? Want dat vocht moest er uit hè en nou zegt ie: "Ja, dat doen we zomaar niet, we willen eerst dat jouw bloed wat dikker wordt".

Ik denk, ja achteraf, ze zijn misschien bang iets te raken en dan krijg je bloedingen en dan ben je alleen maar verder van huis af. Dus dan hebben ze eerst gezorgd dat ik wat dikker bloed kreeg en toen moest ik dus weer, ik zal maar zeggen, naar een operatiekamertje en toen hebben ze dus liters vocht uit m'n longen gehaald. Enne, toen bleek bij het onderzoek, daar stond ik helemaal niet bij stil, toen vroegen ze tegen me: "Wat heb jij in je jeugd gehad?" Nou ja, ik heb die hongerwinter meegemaakt, maar na die hongerwinter, wat blijkt? Toen hadden we natuurlijk geen leger meer, hè. Nou ja, dat moest nog helemaal opgericht worden, maar ja, wij waren natuurlijk van die leeftijd. Waar we van tevoren allemaal gekeurd zouden zijn, dat miste ik toen.

Dus ik kreeg, eigenlijk toen ik al een tijd werkte, een oproep voor gekeurd te worden. Dus, nou ja, ik ging naar die legerarts en die keek toen door dat apparaat heen, dat doorlichtapparaat. Poeh, kom d'r maar af! Je wordt meteen afgekeurd en je moet naar een longarts toe! Dus die zag dat m'n longen niet in orde waren. Toen ben ik dus bij, ik meen toen ik bij die longarts zat, daar staat ook zo'n moderne kerk, de Petruskerk of zo, daar in die buurt woonde en bij die arts, daar ben ik enkele jaren bij geweest. Toen heb ik ook een tijd ...moest ik naar bed. Maar ja, daar heb ik nooit bij stil gestaan. Maar op een gegeven moment, toen namen ze contact met ons op uit het ziekenhuis: "Hé joh, wat is er met jou in je jeugd gebeurd? Wat is er met je spieren? Er zijn rare sporen op, van je..." Maar ja, ik heb helemaal niet gedacht dat ik toen gekeurd was.

I-2: U was toen afgekeurd voor uw longen en dat kwam toen naar boven, maar ze hebben nooit gezegd wat het precies was?

G: Nee joh, die dokters vertelden niet zoveel.

I-2: En ze hadden toen geen vrouwelijke artsen, hè!

G: Ik zeg, die chirurg, dat was toen een vrouwelijke arts en die zee waarvoor ze het niet meer deden. Ja, toen was ik goddank blij dat ze het niet meer deden. Want ja, ik wilde nog wel een beetje eigenwijs blijven lullen [lachen].

I-2: Maar u bent afgekeurd voor dienst, omdat u iets aan uw longen had. Maar u heeft daarna verder geen last meer gehad?

G: Neee, ik was dat helemaal vergeten, want ik heb toen wel, ik heb toen een paar weken, misschien een paar maanden, gekuurd. Maar ja...

I-2: Maar u bent gewoon verder gegaan met uw leven, u bent gaan werken en het is allemaal en u bent er heel oud mee geworden.

G: Jaa! Ik ben nou een en negentig! Precies. Dat bedoel ik. Ik ben niet oud geworden door mezelf, maar door de geneeskundigen.

I-1: Maar natuurlijk ook door uw eigen houding.

G: Jaa, ik moet wel zeggen, ik ben nooit zo'n piekeraar geweest over mezelf.

I-1: Bij het kennismakingsgesprek, toen vertelde u dat u toch ook thuisonderwijs gekregen heeft.

G: Ja, ze hebben wel geprobeerd mij wat onderwijs te geven, maar nou ja, zie je nou een leuk vak? Het had mijn interesse niet meer; mijn interesse was om in een droomwereld te leven en als ik dan les kreeg, dan werd mijn droomwereld verpest!

I-1: Maar ... later bent u toch wel opleiding gaan volgen?

G: Jaaa! Natuurlijk.

I-1: Maar hoe ging dat dan? Hoe ging die aansluiting dan?

G: Nou ja, ik moet wel eerlijk zeggen, een paar weken heb ik op de lagere school... Want ja, toen, dat was voor mij ook weer erg dramatisch, want toen moest m'n moeder... want ik was natuurlijk groot, me naar school brengen. Nou eh, dat wilde ik helemaal natuurlijk niet! "Ja", zegt de dokter, "dat is onzin!" En die had toen weer geregeld met de school dat ik zoveel tijd vóór aanvang van de schooltijd het lokaal in mocht. Dus toen heb ik, al die tijd dat ik de school van binnen heb gezien, zat ik al die tijd, een half uur tevoren, in het lokaal, in de klas dus. Op een gegeven moment, toen was er een meisje en die had een auto-ongeluk gehad en die, ik ken me nog goed herinneren, die was een stuk van d'r schedel kwijt en dat... als je naar d'r keek, dan zag je dat zo heen en weer gaan... . Nou ja, en toen waren ze als de dood natuurlijk dat dat meisje... die kwam dus ook vroeg naar school of zo. En toen zaten er dus een jongen en een meisje. Ik zeg maar: minstens een half uur voordat de lessen begonnen, zaten wij dus in dat lokaal. En dan moet je gewoon wachten totdat het schoolplein... want dan gingen de kinderen natuurlijk allemaal naar huis, en dan moesten wij wachten. Joh, we waren groot, hoor! Dan wil je niet meer

aan het handje van je moeder naar school gebracht worden! Nou ja, en gelukkig hebben ze daar begrip voor gehad, dus ...

I-2: Het duurde dus maar een paar weken?

G: Toen ik natuurlijk ging werken, toen had ik een hoop tekortkomingen. Toen heb me vader voor mij allemaal extra lessen betaald. En dat is natuurlijk een klein probleem.

I-2: En dat was allemaal na de oorlog?

G: Jaha, het was in '45. Want op 6 juli ben ik dus gaan werken. Maar ja, ik had dus, mijn hele familie had met pijn en moeite toen die hongerwinter overleefd. Ja, want, mijn vader met de buurman, die zijn nog op hongertochten geweest, helemaal naar Den Helder. Nou ja, het is misschien voor u niet een beetje duidelijk, maar d'r kwamen toen natuurlijk veel mensen die met hun vader eten gingen halen en dan liepen ze natuurlijk wat. Want je moet niet vergeten, op 6 juni 1944 landden de geallieerde troepen in Frankrijk. Een gedeelte trok natuurlijk Duitsland in en een gedeelte ging onze kant op. En nou... en wat wij dus wisten, of we dat allemaal geweten hebben, weten we natuurlijk nooit... Toen had de Belgische Ondergrondse dus gezegd: "Jongens, dat kan niet, want in de bossen staan tanks". Maar ja, het was winterweer geworden; die vliegtuigen konden dat niet waarnemen, van die tanks. Die stonden natuurlijk allemaal gecamoufleerd. Nou ja, ik geloof er geen zak van! Maar ja, toen de Geallieerden natuurlijk, eh, Luxemburg en de Ardennen in trokken, hebben we het geweten, want het had maar kantje-boord geweest of ze hadden het daar verloren, hoor! Want inderdaad stonden daar allemaal die hele bekende... nou ja, ik kan nou gotver. .. een hele bekende generaal was het toen. Toen daar in Egypte...zat, die Duitser.

I-2: Rommel?

G: Nou ja, die zaten dus in tanks. En daar kwamen die geallieerde troepen en die werden daar opgevangen door een legereenheid. Want je mag zeggen wat je wil, ze hadden een heel goed leger en ze hadden nog veel meer spullen ook! Zij wel!

I-2: Maar jullie gingen dus naar Den Helder om voedsel te halen?

G: Ja, dat was dus in die hongerwinter, hè? Toen was alles dus zowat afgesloten, want als we zowel eens wat zitten...dan denk ik dus: Jezus, jullie hebben nou de leeftijd van mij! Want jullie weten toch wel...Want de hele oorlog moest je om acht uur 's avonds binnen zijn. Tot de andere dag acht uur. Alleen mensen met een bepaald beroep die kregen een Ausweis, die mochten d'r langs. Toen gingen op een gegeven moment, toen de Geallieerden natuurlijk op gingen rukken, toen gingen alle bruggen in Leiden de hoogte in en toen was er maar één brug en dat was de brug over de Hoge Rijndijk, over de Haarlemmertrekvaart, was de enigste brug die open was. Dus als wij uit De Kooi ...dan zouden we helemaal om moeten lopen, zeg maar zo over Leiderdorp. Want wij konden natuurlijk de Zijl oversteken en dan konden we zo naar de Haarlemmermeer. En tijdens de oorlog gingen we natuurlijk allemaal op voedseltochten.

I-1: In de Haarlemmermeer? Naar al die rijke boeren?

G: De Haarlemmermeer was natuurlijk de dichtstbijzijnde. Nou ja, we hadden gelukkig, ik zal maar zeggen, ook een ondernemer, die had ook dekschuiten. Nou ja, hoe hij dat versierd heeft, moet je mij natuurlijk niet vragen. Maar op een gegeven moment mocht 'ie dus een paar dekschuiten achter elkaar leggen en dan konden wij dus met onze fiets én lopend over die dekschuiten de Zijl oversteken. Dan hoefde je niet helemaal om te rijden! En daar moest je dan natuurlijk ook voor betalen en dat is logisch hè? Maar ja, die man die moest natuurlijk op een bepaalde tijd alles weghalen dus, laten we maar zeggen (ik noem maar wat) dat om zeven uur die schuiten weg moesten zijn. Maar tijdelijk, overdag dus, kon ie de mensen een vergoeding vragen. Ja, wij maakten natuurlijk gebruik van die oversteek.

I-1: Maar...

G: Maar goed, ik bedoel, ik heb natuurlijk mijn vader een heleboel geld gekost, want die heb me altijd bij laten spijkeren. En toen ben ik wel zo verstandig geworden, want wijsheid komt natuurlijk bij de jaren. En toen heb ik zelf natuurlijk allemaal cursussen gevolgd om mijn kennis te verrijken.

I-2: Wat bent u uiteindelijk gaan doen, voor werk?

G: Nou, ik ben na de oorlog, in '45 dus, heb ik gesolliciteerd bij de Hollandse Constructie Werkplaats[en, dus meervoud, afgekort tot HCW. Lees dus overal Werkplaatsen]. Ik wist helemaal niet dat die bestonden natuurlijk enne... maar wat blijkt nou? De Hollandse Constructie Werkplaats was een grote, staalverwerkende fabriek en die was gegroeid door een Franssprekende Belg. Die had dus, want in de Eerste Wereldoorlog, toen hebben we zo'n beetje een miljoen Belgen als vluchteling in Nederland gehad, nou, dat was er ook eentje van. En dat was natuurlijk...

I-2: Die was blijven hangen?

G: Ja, maar die had toen een smederijtje opgekocht, hè. En nou ja, je voelt natuurlijk wel, het was wel een man met kennis, hè. En van dat kleine smederijtje, daar hebt 'ie een grote fabriek van kunnen bouwen. En na de oorlog stond er dus een hele grote fabriek en dat was de Hollandse Constructie Werkplaats. Maar wat hadden de Duitsers gedaan? Die hadden wel een gedeelte van die fabriek opgeblazen! En dat hebben ze niet alleen in Leiden gedaan, maar ook in Rotterdam, overal... en dan denk je: hoe is dat nou in godsnaam mogelijk? En wat me nou nog steeds dwars zit: die Engelse fabrieken, die waren allemaal verouderd, hè? En die Duitsers, die zijn opgebouwd met hulpmiddelen, en hadden de modernste spullen. Dus eigenlijk hadden diegenen die de oorlog gewonnen hadden, die hadden eigenlijk toch de oorlog verloren! En dat zit me nog wel eens dwars, dat zoiets mogelijk is! Kijk, dat je helpt is goed, want ze hadden natuurlijk d'r leergeld al gehad, want tijdens de Eerste Wereldoorlog hadden we natuurlijk keizer Wilhelm. Nou ja, dat blijkt ook familie geweest van onze koning, want wij zijn helemaal geen koninkrijk geweest ooit. Wij waren een Republiek. Wij waren een Republiek van de Lage Landen!

I-2: Zullen we teruggaan? U bent daar gaan werken, maar u bent niet met al dat staal gaan werken, neem ik aan?

G: Neej! Ik ben dus op de tekenkamer terechtgekomen. Maar ja, toen heb ik me natuurlijk wel gerealiseerd dat ik een heleboel dingen bij moest halen en daar heb je het weer, die gelegenheid heb ik gekregen!

I-2: Ja, ze hadden genoeg werknemers nodig, denk ik, na de oorlog.

G: Nou, ik ben in ieder geval toen zes jaar naar de Avondschool geweest!

I-1: Zes jaar; de Avondschool hier in Leiden?

G: Ja, MSG heette die toen (Mathesis Scientiarum Genitrix), maar het is een Latijnse naam eigenlijk. De kenners weten dat wel, maar ik heb het altijd de MSG genoemd. En dat was op het Pieterskerkhof. Overdag was het gewoon een Openbare School en 's avonds zaten wij er dus als Avondschool. [niet op het Pieterskerkhof of hoek Pieterskerkstraat 3, maar Pieterskerkgracht 13, tot 1915 de gemeentelijke HBS, daarna tot 15-9-1966 MSG en (overdag) MTS. Pieterskerkstraat 3 was een gemeentelijke ULO-school voor Jongens, waar in de avonduren het Genootschap Kennis is Macht een Middelbare Handelsavondschool onder die naam organiseerde, tot 1962]

I-1: Waar studeerde u toen speciaal voor?

G: Nou, wat ik wilde, dat was er toen nog niet, maar die school is eigenlijk ontstaan... want je weet, Leiden had het Kamerlingh Onnes Laboratorium. Daar hadden ze ook een

Instrumentmakersschool. En die Instrumentmakersschool, dat was natuurlijk het praktische, want daar deden ze ook glazen matsen en al die dingen meer. Maar het theoretische, dat moest je dus op de Avondschool doen. Daar is toen eigenlijk het MSG als avondschool voor die opleiding ontstaan. Maar ja, toen bleek er ook behoefte te zijn voor bouwkunde en meer afdelingen, dus toen ... dus dat hebben ze toen allemaal uitgebreid.

I-1: En wat deed u dan speciaal? Die bouwkunde?

G: Nou nee; wat ik een beetje wist, dat vonden ze nog het beste: werktuigkundige. Want ik ben eigenlijk van oorsprong een gediplomeerde werktuigkundige. Maar het onderdeel waar ik in werkte, was maar een heel klein onderdeelje, want ik heb dus altijd... ik heb ooit op de tekenkamer gewerkt, toen heb ik me op kunnen werken. En toen ben ik, zeg maar, een staticus [statisticus] geworden, ook het berekenen van de constructies. En de laatste paar jaren ben ik projectleider geweest en kreeg ik dus dé hoofdleiding over een project. En ik zeg weleens, ik heb nog steeds een hele goeie herinnering gehad... Dat was voor Albert Heyn. Want die ging dus een distributiecentrum bouwen in Zaandam. Nou ja, toen wij die tekeningen zagen: nou, da's niks bijzonders. Maar ja, het was wel van een Amerikaanse architect, hè. Dat vonden wij al raar en dat vind ik wel van die Nederlandse mentaliteit, waar ik nog op kan spugen: oh, het is van het buitenland, dan is het beter dan van ons! Onzin! Wij hadden veel betere regels. Wat bij ons niet mocht, dat mocht bij hun dus wel. En daar ... dingen uit het buitenland gebruiken, wat bij ons niet mocht!

Maar ja, ik was dus diegene die het werk leidde. We hadden steeds bouwvergaderingen en daar zat natuurlijk de opdrachtgever en dat was natuurlijk Albert Heyn! Nou weet ik nooit of het de echte Albert Heyn is geweest, maar voor mij was het Albert Heyn. Die zei toen tegen me: "Ik zal u zeker wel ontmoeten op de officiële opening?" "Boeoe, nee! Als er officieel geopend wordt, dan gaat mijn directeur!" "Wat!", zegt ie, "wat heb ik met jouw directeur te maken? Wij hebben toch al die tijd samengewerkt?" Nou, dat doet je natuurlijk toch goed, hè? Maar ik zeg: "Dat zijn nou eenmaal de regels". "Ja, maar hoe ken ik dan bereiken dat jij moet komen?" Ik zeg: "Nou ja, dan stuur je naar de zaak een uitnodiging voor mij persoonlijk!"

I-2: Wat mooi!

G: En dat hebt 'ie gedaan! Ik zie nog die gezicht van de directeur... dus.. dat die directeur wel naar mij kwam en dat die mij ontving als... Want wij hadden al die tijd samengewerkt!

I-1: Gerechtigheid!

G: Nou ja, en ik vind het ook terecht, dat die man zegt: want wij hebben samengewerkt, niet de directeur. Maar ja, dat heb je met die functies hè, die krijgen dat andere... dat officiële gedoe. Nou, ik ben er nog steeds... ik weet niet of die man nog leeft, die is natuurlijk ouwer als ik was... of tie nog leeft. Ja, maar toen had ie zo'n ommekeer, want zat ik daar ook als genodigde. En nou moet ik zeggen, het zal best pijnlijk geweest zijn dat die directeur wel naar mij kwam.

I-2: Ja, dat krijg je dan, je kent elkaar!

G: Ja, je zat altijd met elkaar aan tafel over problemen te praten! En wat ik altijd erg aan die man gewaardeerd heb: hij had ook, was helemaal niet afgesproken om het als een stuntje te doen. Want wij hadden op een gegeven moment ook dat grote hoofdkantoor gebouwd van Albert Heyn in Zaandam. En nou ja, toen kwam ineens in mij de gedachte: ja, wij beginnen natuurlijk altijd op de grond te bouwen, maar waarom beginnen wij niet eerst eigenlijk de kap te bouwen? Heel andere gedachte! Als je eerst boven begint te bouwen en dan... Nou ja, dan moesten wij natuurlijk de berekeningen aanpassen om dat mogelijk te maken. Nou, toen hebben we meteen iets als: 'daar doen we aan mee'. Toen hebben we het grote kantoorgebouw in Zaandam gebouwd. Toen zijn we begonnen met het dak en zó naar beneden en dan moet je je voorstellen:

alles moet zo vanaf de grond naar binnen. En als dat dan weer klaar was dan ... je had toen ook al van die vijzels. Want je moet natuurlijk ook wel materialen hebben om alles op te vijzelen en dan kwamen er allemaal ook nog korte stukken staal tussen, en dan gingen we zó de hoogte in. En daarom moesten we natuurlijk alles aanpassen, de berekening, maar dat deden we dan ook en dat zijn natuurlijk ook oplossingen die toen vertoond werden... daar hoor je nou nooit wat van!

I-1: Staat het gebouw er nog?

G: Of het gebouw er nog staat? Ik denk het wel, maar wij zijn er niet meer.

I-1: U bent er niet meer, nee.

G: Althans, kijk, op een gegeven moment, toen had die man natuurlijk wel wat geld, maar toen wilde die uitbreiden. En toen vond ie het noodzakelijk om aandeelhouders te krijgen. En toen is tie natuurlijk altijd zelf de directeur gebleven, maar ja, toen moest hij natuurlijk ook wel zijn verantwoordelijkheden over gaan dragen, want toen was 'ie natuurlijk dé man. En nou, toen was hij gewoon... nou ja, werd ie benoemd door de aandeelhouders. Enne, ik vond dus, in zijn geval, dat het echt wel een beperking was, want hij had van niets ... denk maar van een plaatselijk smederijtje, had 'ie een grote fabriek gemaakt. Maar ja.

I-2: U hebt er wel fijn kunnen werken, u hebt er een mooie loopbaan gehad.

G: Nou, ik ben ook helemaal niet ontevreden.

I-2: Zeker na zo'n voorgeschiedenis, bent u er heel mooi doorheen gekomen....

G: Ik ben dus, ik ben 40 jaar, dat was mijn laatste jubileum, daar gehad. Want ja, bij ons, eerst was het 12,5 jaar, maar dat werden d'r zoveel, toen heb die man gezegd: "Dat doen we niet meer. 25 jaar én 40 jaar!" En ouder. Maar ja, ouder heb ik nooit meegemaakt. Een 40-jarig jubileum, dat heb ik nog gehad. En toen kreeg ik dus van de zaak aangeboden een receptie, een prachtig diner en dat diner, daar mocht ik dus een van mijn collega's meenemen. Dus mijn vrouw... én had ik een chef, die was al 25 jaren op de zaak, en die zegt: "Kan je zoon er niet bij?" Ik zeg: "Nee, mijnheer, mijn zoon hoort hier niet bij". Maar hij zegt: "Het is toch je eigen zoon?" Nou, en dan heb ik het idee dat hij toen heb gezegd: "Wat is dat voor onzin, dat een echtpaar z'n kinderen niet mee mag meenemen?"

I-1: Ja, bij zo'n belangrijke gebeurtenis!

G: Dus, toen ik met mijn 40-jarig jubileum, toen was mijn zoon al getrouwd natuurlijk, met zijn vrouw, die waren dus bij 't diner aanwezig.

I-2: Mooi!

G: En dan heb ik altijd het idee gehad dat hij toen al dacht: wat een onzin, dat een jubilaris zijn eigen kinderen niet mee mag nemen! Want eigenlijk had 'ie gelijk, want dan zit je daar met al die hoge pieten, die jou natuurlijk niks zeggen.

I-2: Dit lijkt mij een mooie afsluiting van het hele verhaal. U heeft uw loopbaan met 40 jaar afgesloten. Of bent u daarna nog een paar jaar door gaan werken?

G: Nee, want daar heb je ook weer zoiets. Hoe het eigenlijk begon, zo vlak na de oorlog, heb je eigenlijk altijd het gevoel dat ik zo'n beetje de eerste ben geweest die hij heb aangenomen. D'r waren wel wat mensen, maar je had immers die Arbeidsinzet, dat er veel arbeiders in Duitsland moesten gaan werken? Nou, bij ons op de fabriek, daar waren veel arbeiders, die genooddaakt werden in Duitsland te gaan werken. Maar omdat ik pas na de oorlog ben gaan werken, bestond dat dus niet meer. Ik heb altijd zo'n beetje het idee gehad dat ik de eerste ben geweest die na de oorlog aangenomen bent.

I-1: Mijnheer Trap, is er nog een laatste opmerking die u kwijt zou willen? We praten al een heel poosje met elkaar. U heeft een heel interessant verhaal gehouden; zo'n verhaal hebben wij de

andere keren nog nergens gehoord, dus ik denk ook dat dit voor het archief van Leiden heel interessant is.

G: Nou, eh, toen ik die mooie brief van jullie heb gehad, enne, waarin ook dat eerste gesprek bevestigd is geweest en met die folder... Ik denk ja, ik ben het met het idee eens, tuurlijk, al die heren die hebben natuurlijk allemaal prachtige staten. Maar het gaat toch om de gewone man! Ik bedoel: al die heren die zitten te discussiëren, maar laten we zeggen: de import en de uitvoer wordt wel allemaal door gewone mensen gedaan.

I-2: Maar u heeft ons de andere kant van de maatschappij laten zien. En dat is heel mooi.

Dhr. Geurt Trap d.d. 11-2-2019 (91 jaar) in de recreatiezaal van Huis op de Waard.

Op de beeldbank staan eventueel foto's van de Hollandse Constructie Werkplaatsen en één van het gebouw van de Mathesis Scientiarum Genitrix aan het Pieterskerkhof.